

**ЛИСТИ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ГРАФА
ШЕПТИЦЬКОГО ДО ОЛЕКСАНДРА БАЧИНСЬКОГО
(з фондів відділу рукописів Львівської національної
наукової бібліотеки України імені В. Стефаника)**

Роман Дзюбан

*науковий співробітник відділу рукописів
ЛННБ України ім. В. Стефаника, канд. іст. наук*

Олена Канчалаба

*молодший науковий співробітник науково-інформаційного відділу
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

Подано листи Митрополита Андрія Шептицького до Олександра Бачинського, крилошанина і генерального вікарія української греко-католицької Капітули у Львові, перекладача Святого Письма, які зберігаються у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника.

Ключові слова: *Митрополит Андрей Шептицький, О. Бачинський, листи, грамоти.*

The correspondence of Metropolitan Andrey Sheptytsky with Kryloschanyn, Vicar General of the Ukrainian Greek Catholic Mytropolian Capittula in Lviv, translator of Scripture Olexander Bachynsky was submitted.

Keywords: *Metropolitan Andrey Sheptytsky, correspondence, Olexander Bachynsky, visitator, Ukrainian Greek Catholic Church.*

Представлены письма Митрополита Андрія Шептицького к Александру Бачинскому, крилошанину и генеральному вікарію української греко-католицької Капітули во Львові, переводчика Святого Писання, которые хранятся в отделе рукописей Львовской национальной научной библиотеки Украины имени В. Стефаника.

Ключевые слова: *Митрополит Андрей Шептицький, А. Бачинський, письма, грамоты.*

Листи охоплюють невеликий відрізок часу (кінець 1917 р. — березень 1922 р.), точніше, з грудня 1917 р. походить тільки один лист. Решта листів стосується періоду другої подорожі* Митрополита Андрея до Нового Світу у 1921–1922 рр.

Як Апостольський візитатор для пастирських відвідин українських парафій Південної Америки Митрополит об'їздив США, Канаду, Бразилію й Аргентину. У листопаді 1921 р. у США зустрівся з українськими та американськими політиками у справі захисту прав та інтересів Української Держави. На Заході Митрополит шукав допомоги й опіку для свого народу й Церкви. Основною метою подорожі до Сполучених Держав Америки (США) був збір коштів для сиріт, а також пожертви для допомоги голодуючим.

21 лютого 1921 р. папа Бенедикт XV повідомив Митрополита Шептицького про відновлення Української Папської семінарії св. Йосафата в Римі, яка з 1915 р. була закритою внаслідок війни Італії на боці Антанти. Колегія знову відкрилася для всіх українських єпархій. У Римі була можливість виховувати духовних синів Католицької Церкви. У березні 1921 р. Митрополит у листі до о. Бачинського пише про церковні справи, кошти для семінарії, які отримали за посередництвом віденського нунція, запровадження стипендій для семінаристів.

З листів Митрополита Андрея дізнаємося і про його душпастирську діяльність у США, Канаді, Бразилії та Аргентині. У листопаді 1921 р. в Нью-Йорку він зустрічався з українськими та американськими політиками у справі захисту прав та інтересів поневоленої України.

У листі від 5.XI.1921 р. з Монреалю А. Шептицький надсилав умови, які мали виконати наші українські емігранти, оскільки багатьох з них повертали назад. У липні-листопаді 1922 р. побував в осередках українців на Сході Канади. У Вінніпезі зустрівся з Єпископом Микитою Будкою**.

* Вперше А. Шептицький американський континент відвідав з нагоди Євхаристійного Конгресу в Монреалі у вересні 1910 р.

** **Будка Микита (Никита)** (1877–1949) — церковний діяч, доктор богослов'я, перший український католицький єпископ у Канаді (1912–1928); генеральний вікарій митрополичої Капітули у Львові (1929–1933).

«Митрополит став духовним вождем всього українського народу. Щоб об'єднати духовно весь український народ, де б він не жив, він — наче апостол Павло, на якого Митрополит і схожий своїм аристократичним походженням, правовою і філософською освітою, невсипущою організаційною енергією та полум'яним запалом — об'їхав всі землі, де проживали українці» [2, с. 21].

Під час тривалої відсутності Митрополита у Львові його заміняв Олександр Бачинський (1844–1933) — крилошанин, генеральний вікарій українсько-католицької митрополічої Капітули у Львові. О. Бачинський походив із заможної родини, навчався у школах Тереховлі (1851–1853), гімназії в Тернополі (1855–1859), закінчив теологічний факультет Львівського університету (1867). Від 1873 р. — проповідник при храмі св. Юра у Львові, управляючий «Фонду архієпархіального священних вдів і сиріт», віце-реktor греко-католицької семінарії у Львові, професор катехизму у Львівському університеті. Впродовж 1883–1914 рр. — ректор і професор Львівської духовної семінарії, генеральний вікарій і радник апеляційного трибуналу (1920), Папський радник. Під час окупації Галичини російськими військами (1914), коли А. Шептицького арештували і вивезли на заслання до Росії, О. Бачинський керував Галицькою архідієцезією. У 1920-ті роки під час своїх поїздок Шептицький уповноважував Бачинського виконувати митрополічі обов'язки. О. Бачинський — автор праці «Короткий виклад богослов'я догматичного основного і приватного» (1898), перекладач Старого і Нового Завітів (1903), редактор «Богословської Бібліотеки» (11 випусків).

«Людина великої працездатності, енергійний, твердий словом і ділом, о. О. Бачинський працював для українського народу, для Церкви. Про нього Шептицький говорить: «Боже Провидіння надало йому найтяжчу працю писати на карті вчені книги і писати на людських душах — виховувати майбутніх священників» [1, с. 30].

Представлені листи розміщені за хронологією. Тексти публікуються зі збереженням стилістичних особливостей оригіналу та різнотипних авторських виділень тексту — підкреслення окремих слів і фраз. Для кращого розуміння тексту зроблено незначне втручання у пунктуацію, досить специфічну в автора. Розкрито скорочення; слова, відчитання яких сумнівне, також подано у квадратних дужках.

Висловлюємо подяку довголітньому бібліографові ЛННБ України ім. В. Стефаника п. Тетяні Кульчицькій за кваліфіковану допомогу у написанні приміток.

У «Додатку» долучено Пастирські послання Митрополита А. Шептицького «Священикам і вірним спархії» та «Мої дорогі братя». Обидва документи зберігаються в особовому фонді О. Бачинського у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника.

1

2 грудня 1917, Львів

Високопреподобному і Всесвітлійшому Отцю
Пралатови¹ Александрови Бачинському
Мир і Благодать!

Минає 50 літ від дня, в котрім Ви Високопреподобний Отче Пралате перший раз jako священик ставали перед Божим престолом, щоб безкровну жертву принести. Мені незвичайно мило в торжественний день Вашого ювілею виразити Вам Архієрейську похвалу і подяку за всі праці і труди Вашого житя. Невсипучою працею Ви заскарбили собі премногі заслуги, якими Бог винагороджує і кожде хочби і найменше добре діло християнського житя. Цілий ряд богословських книг, в котрих Ви нашому клирови дали руководство в душпастирській і проповідницькій праці. Видане так потрібного священикови цілого Письма св[ятого,] Гарний перевід Нового Завіта і Псалтири на українську мову запевнює Вам почетне місце в нашій богословській літературі. Але не меншою заслугою Вашою, була та тиха мало кому знана а так невдячна праця консисторського референта, яку Ви сповняли через довгий ряд літ. Не було референта котрийби був так взірцево працював і тільки натрудив ся. Через ряд літ також Ваша Всечесність по кілька місяців що року товаришили нам і помагали нам в тяжкім труді канонічної візитації. Ваше знане обставин, в яких жиє Клир, родинних відносин священиків, серед яких численні покоління були Вашими питомцями з часів довголітньої заслуженої праці в Семинари jako Віцеректор і Ректор, а більше від всього Ваше примірне священиче житє, точне щоденно відправляване правила церковного і побожне відправляване Служби Божої, справляє, що в дню Вашого ювілея, так як Ваш Митрополит може Вам з чистою совістю

¹ Прелат (Praelatus (лат.) — Пралат, поставлений над кимось), почесний титул представників вищого духовенства.

виразити Вам признане похвалу і подяку так і Ви споминаючи довгі літа Вашого священства можете з великою вдячністю Богу Всевишньому дякувати за ті всі ласки, якими Вас наділив, і серед жичливих Вам приятелів, до котрих вільно буде і мені зачислити ся, тішити ся погідною щасливою і поважною старостию. Най Бог кріпить Ваші сили еше на довгі літа; нехай Вам дасть тішити ся миром, о який днесь всі горячо Бога просим, діждати ся потіхи з внуків і видіти благає Єрусалима во вся дни животá Вашего во всі як найдовші літа дочасного житя і во всі дни пречудесної хвили в Христовім царстві.

Дано у Львові при Архикаatedralнім Храмі Св[ятого] Юра
в день св[ятого] пророки Аввакума 2. грудня року Божого 1917.

+ *Андрей Шептицкий*
Галицкий Митрополит.

*Бач. 233 / од. зб. 33. — Арк. 1-2, оригінал, рукопис
(почерк нестановленої особи,
підпис митрополита власноручний).*

2

12 січня 1921, Рим
Рим 12/1 [1]1921

В[исоко] Преподобний Отче Митрате²!

Дістав я богослуж[ебні] стипендія по пять лір посилаю сим до роздачи поміж сьвящениками 2000 Сл[ужб] Б[ожих] читаних ad int[entionem] dantis³ до відправлення до кінця липня. Прошу їх вже роздавати. Гроші перешлю, а відтак і дальші стипендія. Власти дістану і дам о сим знати. Дякую за Відомости. Прошу принагідно і стипендія оголосити що суть, так щоб кождий сьвящ[еник], потребуючи їх міг дістати. Будемо їх мати досить. — Я тут роблю що можу. Дорожня така як у нас. Комунікаці[ї] по місті дуже тяжкі! — Конгр[егация] дуже прихильно до нас відносить ся. Час прегарний. Очікую приїзду о. Климентія⁴.

² Митрат — священничий титул в греко-католицькій церкві, надавався священникам за особливі заслуги.

³ Ad intentionem dantis (лат.) — В намірі тих, що подали.

⁴ **Шептицький Климентій Казимир** (1869–1951) — церковний діяч. Монах-студит, брат Митрополита Андрея, посол до галицького сейму і віденського парламенту. Екзарх Росії і Сибіру (1939). Заарештований більшовиками у 1947 р., засуджений на 25 років. Помер в ув'язненні у м. Володимирі.

Сердечно здоровлю поручаю ся сьв[ятим] молитвам. Прошу дати знати мені чи картка ся дішла. Адреса R[oma]. Via Merulana San Alfonso. Канцелярія адресує до мене, до Secretaria di Stato. Пишу картку бо скорше доходить.

Щирий поклін
Анд[рей]

*Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 1-1 зв.
Поштівка: «CARTOLINA POSTALE ITALIANA
(CARTE POSTALE D'ITALIE)»,
адресовано: «Monseigneur Alex. Baczyński
Vicaire general Prof.-apost. Leopol (Galicie orientale) rue
St. Georges 5.», оригінал, рукопис.*

3

8 лютого 1921, Гротафєррата — 18 березня 1921, Відень

О. Митрат
Бачинский

Гротафєррата 8/2 [1]921

В[исоко] Препод[обний] Отче Митрате!

Дуже дякую за лист. Власть що до сьвячення питомців перешлю через мого брата для Єпископа Боцяна⁵ з обмеженнями іспиту і пр[очим], без якого трудно мати бодай далеку певність що сьвященник новопоставлений не буде шкодити місто⁶ помагати. Рівнож перешлю о. Митратови власти: a на 5 літ, всі власти які колись ми дістали за посередництвом віденьського Нунція, b власть кумульовати Богослужєбні стипєндія і фундаційкі на суму = 6 лір італійск[их], c власть затримувати для Семінаря стипєндія за другу Службу (коли сьвящ[еник] має власть бінувати, d власть так само затримувати на Семінар стипєндія за всі парохіяльні служби, крім 12, які мусять бути за нарід жертвовані. Папа рішив, що Семінар[ська] Колєгія має бути отворена як найскорше і жертвував на сю ціль 1 мільон лір. Має бути на разі 12 питомців. Прошу на підставі

⁵ **Боцян Йосиф** (1879–1926) — єпископ української греко-католицької церкви. Єпископ Луцький і Острозький (1914 р. у Києві його таємно висвятив Митрополит Андрей). Ректор греко-католицької Духовної Семінарії, помічник митрополічної Курії, перекладач «Наслідвання Христа» Томи Кемпійського, співробітник богословських і наукових часописів.

⁶ Місто — замість.

предпожнення Ректорату вибрати 4 питомців (не 5 як я писав до о. Ректора) і вислати їх до Риму, гроші на дорогу вишли банком. В загалі можна сказати, що наше положення тут незле — навіть девчому цілком добре. Конгрегація для нас зичлива. Асесор грек Арх[иєпископ] Пападопульос⁷ — Божий чоловік, справі восточної церкви і злуки єї з Римом серцем відданий: — має великий вплив у Сьв[ятійшого] Отця. На тім кінчу, в Римі завтра докінчу. Днесь по кількох днях бурі і дощу прегарна погода. З далека видно Рим — в пів мраці — сонце освічує цілу Кампаню⁸ з розсіяними по ній руїнами — і домами. Via Appia⁹ серединою Кампані просто біжить до Риму, значна пам'ятниками по обох боках. Зима еще треває, але лагідна. Мені страх перед далекою тяжкою подорожю, але она відай потрібна. Сердечно здоровлю.

Вийжджаю відай з Риму на другий понеділок. Через брата еще напишу. Письмо од С.О. віддане: —

Завтра або позавтра їду до Брукселі¹⁰.

Андрей М[итрополит]

Відень 18/3 [1]921

Власти всі о. Клим[ентій] передасть о. Митратови; що до рукоположення питомців пишу до Еп[ископа] Боцяна: — даючи йому делегац[и]ю рукополагати тих питомців якіх комісія Семинаря, ректорат і очевидно В[исоко] Преп[одобний] о. Митрат будуть уважати достойними.

Прошу прийняти вирази високого поважання.

Ан[дрей]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 2-2 зв., оригінал, рукопис.

⁷ **Пападопулос Ісає** (1853–1932) — священник грецької католицької церкви (з 1881 р.), вікарій апостольського вікаріату у Стамбулі (1907). У 1911 р. вікаріат перетворений на ординаріат і Пападопулосу надано сан єпископа Туреччини (1912). Асесор Конгрегації у справах Східних Церков у Римі (1917–1928), кардинал. Працював для об'єднання православ'я і католицизму. Помер у Римі.

⁸ Йдеться про Римську Кампанію — низовинні околиці Рима в регіоні Лацио у центральній Італії.

⁹ Аппієва дорога (лат.).

¹⁰ Рядок дописано на полі ліворуч.

13 квітня 1921, Розендаль
Rosendal (Holland)

13/4 [1]1921

В[исоко] Преп[одобний] о. Митрате.

Вчора вечером дістав я лист о. Митрата. Дуже дякую. Лист шукав мене в Амстердамі — Я вічно в руху і праці. Що дня то проповідь то Конференцію, то обі промови рано — одна, вечер — друга. Дуже дякую за раду — особливо тяжка подорож до Бразилії. Не знаю чи зможу. — Власти даю о. Мит[ратові] слідуючі: 1) обсаджати inde de volutivo¹¹ парохі[ї], переносити парохів чи рішати заміни, дисциплінарно карати, давати відзнаки крилошанські всьо andita sententia! consultorum. — Даю еще власть надавати парохіи де обшар до розпарцел[яції] або в руках жидів (cum Consensus Consistorii¹²).

О. Кориткови¹³ прошу дати фіол[етовий] колпак а о. Горчинського Еміліяна¹⁴ — совітником Кон[систерії].

В коротці знова напишу. Много роботи, відай не безуспішна бодай на будуче. Сердечно здоровлю. Дякую за лист і витаю всіх оо. Канон[іків] і сот[рудників] і референтів широ здоровлю.

А

*Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 3-3 зв. Поштівка, штемпель:
ROTTERDAM. 15.IV.21; адресовано: «Monseigneur Alexandre de
Baczyński Vicaire général Prélat de S[fa] Saintete
Léopol (Galicie orientale) place St. Georges 5.», оригінал, рукопис.*

¹¹ Inde de volutivo (лат.) — Поступово; тут: по своїй волі.

¹² Cum Consensus Consistorii (лат.) — За згодою консисторії.

¹³ **Коритко Олександр** (1845–1931) — греко-католицький священник, адміністратор у Підгайцях (1880–1908), Перемишлянах (1908–1931).

¹⁴ **Горчинський Омелян** (1888–1954) — греко-католицький священник. Навчався в католицькій семінарії в Інсбруку (1909–1911). Сотрудник Успенської церкви, крилошанин митрополічої Капітули. Катехит у Львівській гімназії «Рідної школи» (1924–1939). Священник в архікатедральному соборі св. Юра у Львові (1938–1945). У 1945 р. заарештований. Засуджений на 10 років, ув'язнення відбував у Воргуті (Комі АРСР, Росія). Похований на станції Потьма.

18 травня 1921, Брюссель

Брукселя
18/V [1]921

В[исоко] Преподобний Отче Митрате!

Сердечно дякую за лист і відомости, тішу ся, що о. Митрат здорові мимо великої і утяжливої праці — за яку я цілим серцем вдячний. Розпорядження яке о. Митрат пропонують певно незвичайно добре, яке булоби реформою, яка могла б потягнути за собою много неприємностей для о. Митрата. Тому на разі боюсь його видавати, повернувши до Львова радо до того верну і може тоді удасть ся справу перевести в так[ій] або подібн[ій] формі. На разі незвичайно мені на тім залежить, щоб не було ніякого непорозуміння, яке могло б виглядати на наслідок моєї неприсутности, мушу еще довго бути поза домом. Праця моя тут сто разів успішніша як могла би бути праця у Львові, — не хочу щоби хто небудь міг казати, що моя присутність у Львові потрібна, хотя би навіть мав лиш претекст так говорити, а не дійсну причину. А таким претекстом було би кожде невдоволення хоч не оправдане, а спричинене потрібними і хосенними¹⁵ змінами чи реформами. Для того дуже усильно прошу о. Митрата по можности тримати ся принципу «*nil innovetūr*»¹⁶ — Се справа для мене засадничого значіння! —

Маю тут велику тяжку роботу. Надіюсь що принесе успіх великий — хоч не зараз! — Роботу я взяв на себе може над сили — але не можу уставати.

Подорожи до Америки а особливо до Бразиліи я боюсь; страшенно утяжлива їзда і трудна і тяжка робота. Рада Капітули є одначе для мене вказівкою і буду єї придержувати ся. Я вже до говореня Конференци[o] привик — коштує мене то досить труду але незле і де — часто говорю 2 рази на день: рано — проповідь, вечер Конференци[o]. Вже не знаю кілька разів так говорив. До того писати треба много, говорю з людьми і пр[оче]... Але Бог помагає і поможе. Дуже усильно прошу о молитви. З виразами великого поважання і вдячности.

Зістаю братом в Х[ристі]

+ Андрей М[итрополит]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 4-5 зв., оригінал, рукопис.

¹⁵ Хосен — користь, вигода.

¹⁶ *Nil innovetūr* (лат.) — Хай нічого не буде змінене; тут: незмінності, сталості.

3 червня 1921, Брюссель

Брукселя 3/6 [1]921

Високо Преподобний Отче Митрате.

Дуже дякую за лист 27 мая; настрашила мене відомість про адвентистів, дуже прошу о ближші відомости, де щось подібного ширить ся і звідки іде. Дуже радо принимаю раду о. Митрата і буду з неї користати, та заки поїду до Америки напишу письмо до Клира і народа. Днесь пишу в ось якій справі: Даю о. Митратови всі власти які має яко вікарій генеральний Львівської епархії і по за Збруч на еперахию Каменецьку і Київську — може прийде хвиля де можна буде о. Щепанюка¹⁷ в Києві досягнути письмом — прошу його тоді відкликати а вислати там кого іншого бодай провізорично до мого повороту – йому треба буде дати всі власти. Може се придати ся і в парохіях над давною границею. Лист залучений прошу передати бр[атові] Йосифові — перепрашаю за клопіт але лист так дорогий, що треба щадити значки¹⁸.

Chicago Ill. 180 Wabash ave. Church extension for the Rev. A.S.

M.R. Archbishop Andrew Szytyucki —

Мій виїзд до Ам[ерики] протягає ся — еще не можу виїхати — просять мене лишати ся еще, а тут бр[ат] Йосиф вже приїжджає, не знаю як справу уложити. Дуже сердечно дякую В[исоко]Пр[еподобному] о. Митратови за лист і дуже прошу о відповідь Amsterdam Keijzers gracht 218. Що до тих адвентистів та що до положеня загального нашої церкви і народа, дуже дякую і за напечатаня письма сьв. Отця і мого слова. Надіюсь що се письмо Вами прийнято з одушевленям і вдячностю.

¹⁷ **Щепанюк Микола** (1883–1937) — греко-католицький священник кафедрального собору св. Юра у Львові. Під час окупації Росією Галичини був вивезений як заручник (1915). Перший парох спорудженої в кінці 1917 р. у Києві на Павловській вулиці дерев'яної греко-католицької церкви Найсвятішого Серця Христового. У 1929 р. вперше заарештований за «контрреволюційну діяльність та релігійний фанатизм». Покарання відбував на Соловках, але в серпні 1933 р. його звільнили за станом здоров'я. Працював настоятелем римокатолицького храму в с. Кримок Радомишльського р-ну. Душпастирював у Боярці, Немешаєві, Клавдієві. В липні 1935 р. знову заарештований. Разом із групою римокатолицьких священників його звинуватили у формуванні «фашистської контрреволюційної організації римсько-католицького і уніатського духовенства на Правобережній Україні». Розстріляний на засланні в Магадані (Росія).

¹⁸ Значки (з пол.) — поштові марки.

Я тут маю велику працю, якої успіх доперва в осени очікую — може сей успіх буде добрий — Америки боюсь — і подорожи і праці в тих так нових відносинах, та і праця для мене нова і совсім нелегка але щож робити, я певний того що успішніша моя праця тут, чим булаб у Львові.

Прошу прийняти вирази високого поважання, усильно поручаю ся сьв[ятим] молитвам і переказую Всім оо. Крилошанам щирий привіт.

+Андрей М[итрополит]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 6-6 зв., оригінал, рукопис.

7

20 червня 1921, Амстердам

Amsterdam

20/6 [1]921

В[исоко] Преподобний Отче Пралате!

Дуже дякую о. Митратови за письмо яке я тут перед хвилиєю отримав та за всі відомости, так для мене цінні; що до П^{ої} інст[анції]. волів би я назначити Станіславів — на час поки не можна би удаватися пр[иміром] до Кріповецкого суду. Прошу на підставі сего ось (коли воно потрібне) мого уповноваження просити суд Стан[и]сл[авівський] або Перем[иський] о обнятя функцій П^{ої} інс[танції] коли так Кодекс каже. Сли потреба повнійшого письма від мене прошу мене еще повідомити до Лондону

London S.W.7 42 Harrington Gardens [...] М^т Tomaschiwsky¹⁹ — він мене найде бо не знаю де буду мешкати. Богу дякувати що справи церк[овні] не зле стоять — а зрештою треба на Бога надїяти ся і ждати і може Бог змилює ся над нами. Перед виїздом до Америки, напишу еще письмо; страх мене збирає їхати, але маю сю свідомість що ліпше служу Церкви тут чим я мігби у Львові служити — я тут лишаю ся дуже коротко маю еще Конф[еренцу] в Гаарлемі та завтра їду до Парижа. Сердечно за все дякую і поручаюся сьв[ятим] молитвам з виразами високого поважання зістаю

слугою і братом в Х[ристі]

+Ан[дрей]

¹⁹ **Томашівський Стефан** (1875–1930) — український історик і політик. Від початку жовтня 1920 р. — до середини лютого 1921 р. — голова дипломатичної місії ЗУНР у Лондоні, бо відстоював право західноукраїнських земель на автономію. Через ускладнення відносин з керівництвом ЗУНР влітку 1921 р. подав у відставку.

З Зарваницею не можу рішати. О. Клим[ентій] може потрафить зробити. Грунта думаю повинні як найскорше передати. Чи завідателство можливе? Най о. Клим[ентій] рішить як буде уважати.

До Інсбрука на другий рік треба вислати 2 або і більше питомців. Письмо перед виїздом до А[мерики] до о. М[ит]рата напишу — труднощі які хто має задля читання письма св[ятого] вітця треба протоколярно списати. — Сердечно дякую за лист і вичерпуючі відомости, до милого побачення. Всім оо. Крилошанам щирий привіт.

Ан[дрей]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 7-8 зв., оригінал, рукопис.

8

3 липня 1921, Антверпен (Бельгія)

О. Митрат
Бачинский

Антверпія 3/7 [1]921

В[исоко] Препод[обний] Отче Митрате!

Передусім кілька справ: 1) Єще раз дякую за лист на який я вже і відписав; 2) о. Бучкови²⁰ позволяю поїхати на докінчення студіїв до Риму — йому сего вже не пишу бо часу у мене нема. Дякую ему за лист. О. Горчинський може його заступить. До обняття настоятельства мусить інтервенювати о. Климентія. — 3^є Завідателство парохії Зарваниця коли мали би обняти Студити – коли о. Клим[ентій] на се згодить ся, нехай о. Гайовський²¹ там єще яко завідатель лишить ся з рік або і два. — 4^є для того пастора англійского залучаю лист. — Я готов його в данім случаю і висвятити його, але мусить добрі богословські студія зробити — повний курс — може одначе скінчити його скорше. Може і листу не дам — коли однак він зголосить ся то о. Митрат можуть йому сю надію

²⁰ **Бучко Іван** (1891–1974) — греко-католицький архієпископ, церковний і громадський діяч, доктор богослов'я. Студював богослов'я у Римі, ректор Малої Семінарії у Львові. 1929 р. номінований єпископом-помічником Галицької Митрополії, постійний учасник конференцій Єпископату, візитатор українських колоній у Південній Америці.

²¹ **Гайовський Онуфрій** (1884–1950) — греко-католицький священник. Сотрудник у с. Глібовичі Великі (Бобрєцького повіту) (1912–1913), там же адміністратор (1913–1914), адміністратор в с. Полюхів Великий (Перемишлянського повіту), парох у селах Богутині (Зборівського повіту, тепер — Золочівського р-ну Львівської обл., 1924–1932) та Шоломия (Бобрєцького повіту) (1932–1944).

зробити; мусівби одначе чекати мого повороту. — 5^е залучаю лист до о. Войнарівського. — а може і²² — а письмо до священників і народа — до вістника. Здає ся що 20 бер[езня] корабель в Southhampton²³ забере мене до Montrealu а відтам доперва до «Chicago Ill. 180 Wabash ave. Church extension for the M. A. S. — така буде моя адреса в Америці, бо се буде осередок акцій на цілу Ам[ерику]. Як вона піде трудно мені предвидіти. Надіюсь що Бог поблагословить — але не без страху пускаю ся в до-рогу. Дуже прошу о молитви. Пращаю з виразами найвисшого поважання. Дякую за відомости і за всю працю для добра Церкви і народа. Прошу Бога щоб дав о. Митратови добре здоровля і сили потрібні для так тяжкої і важної праці.

+Ан[дрей]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 9-9 зв., оригінал, рукопис.

9

18 серпня 1921, Монреаль (Канада)

[на бланку з надруком : ARCHÊCHÉ DE MONTRÉAL²⁴]:

In pace

Montréal, 18 серпня 1921.

В[исоко] Преподобний Отче Митрате!

В залученю пересилаю 2 чеки: — на богослужební стипендії. Один на 199 фунтів англій[ських] +10 шіл[інгів] після залученого спису²⁵ на 2000 сл[ужб] Божих (значить по 2 шілінгі без вписа за одну службу.) Другий — на 500 дол[арів] кан[адських]: на 1000 Сл[ужб] Б[ожих] (значить по ½ дол[ара] за службу). Одно і друге випадає ± 10 лір за службу, гадаю що о. Митрат можуть їх розділити поміж св'ящ[ениками] і досить много їх давати — бо пришлю еще більше з Сполучених Держав. Долярових служб дуже трудно дістати, але може мені удасть ся. Тим часом посилаю що маю. — Прошу о відомість чи дійш[л]и і скільки випадає служба. Чи варта приймати такі служби? —

Я ту знова в руху і праці. Проповіди, Конференци, статі по дневниках²⁶, — Надіюсь що удасть ся мені щось осягнути. —

²² Так у листі.

²³ Має бути Southampton — портове місто на південному березі Англії.

²⁴ Archêché de Montréal (фр.) — Архієпархія Монреально.

²⁵ Слова «після залученого спису» надписані над рядком.

²⁶ Дневник — тут: щоденна газета.

Що до Сл[ужб] Б[ожих] прошу дуже жадати від священників провадження порядних списів С[лужб] Б[ожих] прийнятих і відправлених. Ті які посилаю мають бути відправлені до 6 місяців. Боюсь що деякі сьв[ященики] приймуть більше чим можуть відправити.

Через Атлантик я переїхав щасливо — була буря, мрака, і ми виділи гори леду по обох сторонах корабля, стояли серед мраки 16 годи[н] — але переїхали щасливо. Я тут затримав ся кілька днів в Quebec'у — в Rimouski²⁷, в St. John²⁸ тут приїхав перед вчєра, завтра їду до Ottav'и²⁹ — за 2 дни до Торонта відтак до Winnipeg'у — і на захід. Візу вже дістав до Спол[учених] Держав —

Прошу всіх оо. Крилошан і сотр[удників] сердечно поздоровити від мене. Прошу о молитви: з виразами високого поважання зістаю братом в Х[ристі].]

+Андрей М[итрополит]

Служби (на яких є 500 дол[арів]) суть за ++³⁰.

Бач, 233 / од. зб. 40. — Арк. 10-10 зв., штемпель: AUG 18 1921., адресовано: Europe Galicie orientiaie Leopold place St Georges 5. A Monseigneur Alex: (de Baczyński) Proton[otaire] Apostolyc Vicaire Général, оригінал, рукопис.

10

20 жовтня 1921, госпіталь св. Боніфація, Вінніпег (Канада)

[на бланку з надруком: **St. Boniface Hospital**

St. Boniface, Manitoba];

20/X [1]921:

в мирі

В[исоко] преподобний Отче Митрате!

Сердечно дякую за оба листи, які мені тут відіслано (один з Льондону) з дня 3/7 а другий з 8 вересня. Передусім справа о. Ількова³¹. Прошу

²⁷ Rimouski (англ.) — Рімовскі — канадське місто, розташоване в Бас-Сен-Лоран (область Квебеку) в гирлі річки Рімовскі.

²⁸ St. John (англ.) — йдеться, очевидно, про м. Сент-Джон, що на північному узбережжі затоки Фанді, провінції Нью-Брансвік Канади.

²⁹ Має бути Ottawa (Оттава) — столиця Канади.

³⁰ За померлих.

³¹ **Ільків Микола** (1890 – ?) — греко-католицький священник, військовий капелан у Лодзі (Польща) (1931–1944).

оголосити, наколи того буде потреба, що я апробую суспензу³², яку о. Митрат на него наложили — і що не узнаю правним відклику до мене від рішення генерального вікарія в справах перенесеня священника. Узнаю причини перенесеня его і одобряю се рішення. О. Пралат зволят мені в найблизшій листі написати кілька дістали марок за фунти штер[лінгів] і кілька за доляри; чи не мали клопоту з чеком і чи З[емельний] Банк Гіп[отечний] дав курс рівний курсові ф[унта] ш[терлінга] рахуючи доляр — 4 ф[унти] 10 шілінгів. Мені се добре знати, щоб на будуче так посилати гроші щоб як найкористнійше випадала заміна. — Я об'хав цілу Канаду і хоч не пропонував собі збирати поміж нашим народом складок на сироти, дістав їх досить. Стипендії стали рідкими, ту священників не много, але стипендів еще менше.

Переїхав я цілий край ось в яким порядку. Quebec, Rimouski, St. John, Montreal, Ottawa, Toronto, Winnipeg, Edmonton, Mundare, Jorkton — досить много мав проповідий, реколекції, Раду сестер, кілька Конференц публичних по французкі і англійські. Стратив троха часу задля хорої ноги — і ось завтра переїду границю Спол [учених] Держав — верну еще на коротко до Торонта де наміряю ходити від дому до дому по міліонерах. Але в коротці ось я ту в С[получених] Д[ержавах]. Зачинаю від Chicago. Канада заняла мені за много часу, але не можна було инакше зробити треба було на просьбу Епископа поїхати то ту, то ту, — по кольоніях, а віддаленя ту страшні вже 6 чи 7 рази я робив нараз подорожи по 800 англ[ійських] миль = 1300 km. Погоду мав Богу дякувати гарну — але вже осінь зробилася і зачинає бути зимно. Положеня тут наших материяльно не зле, від 11 літ значно на добре змінило ся, але морально положеня погіршило ся. Протестантизм, невіра — страшним способом вирости. Большевизм — соціалізм росте значно — брак священників, брак учителів — зі всіх сторін біда і встають трудні до розв'язаня питання. Але в Сп[олучених] Д[ержавах] має бути значне гірше. — Дуже дякую о. Митратови за представленя цілого положеня Аепарх[іи] і головних трудностей. Гадаю що треба за кождим разом енергічно протестувати не раз уступати але виджу добре кілька трудностей мають о. Митрат. Дуже дякую о. Митр[атові] за всі труди і праці. — Надіюсь що в коротці знова буду міг прислати гроші на стипендії; а Сестрам Вас[илиянкам] троха грошей на захисти. Поручаючи ся сьв[ятим] молитвам залучаю вирази високої пошани всім ОО. Щирий привіт.

+ Андрей М

³² Суспенза (призупинення) — може стосуватися всіх або деяких актів, пов'язаних з владою священнослужіння або з владою управління.

Залучені 2 листи прошу віддати після адресата: писав до мене о. Володислав Гнатів³³ зав[ідатель] в Осівцях Чортківського деканату — зять о. Навроцького³⁴ пароха в Гольгочах³⁵ — просить о прийняття до єпархії і о надання Гольгоч. — Лишаю о. Пралатови сю справу але думаю ще се не дасть ся зробити, треба много інформації — памятаю о. Гнатєва якого не хотів би мати у Львові, чи то й сам не знаю. — не знаю хто надає Гольгочи, він не пише коли уроджений і рукоположений.

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 11-11 зв., оригінал, рукопис.

11

5 листопада 1921, Монреаль (Канада)

[На бланку з надруком: ARCHEVÊCHÉ DE MONTRÉAL]:

Montréal, d. 5/XI 1921.

В[исоко] Преподобний Отче Митрате!

Пересилаю О. Митр[атові] уваги для емігрантів, які треба буде оголосити (а може схоче і Стан[іславівський] і Пер[емиський] Орд[инарія] те саме зробити) а то тому бо лучає ся що наших людей з порту Канадйського завертають до старого краю, очевидно се для нього руїною. Сам видів я в «Quebec» у кілька таких случаїв — (один наш чоловік) і не було ради, не мож було змінити чи упросити зміну рішення, а рішення виходить від міністерства в Оттаві. Ось услівія, без яких не допускають емігрантів:

1 мусить перейти стислу ревізію лікарську, при чом кожда хиба або слабість (н. п.: глухота, біль очей, хвороба шкірна, слабість умова хоч і не повна навіть коли хто заликує ся³⁶) може бути і є причиною що завертають. Одна хора дитина стає ся причиною що не допускають цілу родину. Затаюване на ничо не придаєся, все знайдуть.

2 емігрант мусить знати письмо бодай читати.

3 мусить мати зі собою 250 долярів (н. пр. чек на банк міста де порт находить ся (Quebec, St. John або Halifax³⁷ ті два порти в зимі від 1 листопада до кінця цвітня). Емігрант мусить лиш казати що ті гроші його, і ніколи

³³ **Гнатів Володислав** — греко-католицький священник. За його почином в с. Осівцях (тепер — Бучацького р-ну Тернопільської обл.) засновано читальню «Просвіти», причинився до організації кооперативи, курсів грамоти. У 1925–1927 рр. в селі збудовано нову церкву. З приходом більшовиків у 1939 р. його вивезено зі села.

³⁴ **Навроцький Василь** (1864–1941) — греко-католицький священник, громадський і педагогічний діяч, шкільний інспектор.

³⁵ Гольгоча — село Підгаєцького р-ну Тернопільської обл.

³⁶ Заликуватися — загинатися.

³⁷ Halifax (англ.) — Галіфакс — портове місто в Канаді.

не признати що йому гроші дав пр: вуйко — брат чи хто там — (коли хто до сего признасть ся завертають). Не сьміє сказати що позичив.

4 винятково вистарчає 25 долярів коли рільник має легальне посьвідчення (нотарияльне) від якогось фармера з західних провінцій (Манітоба, Саскачеван або Альберта), що такого-то ..Н.Н. принимає за умовою до роботи на свою фарму.

5 Невіста з дітьми яка їде до мужа — не потребує більше гроший, як потреба на дорогу. Для уникнення клопотів мусить мати білет як низше під 9. Є еще умова що єї муж був легально допущений до Канади — а що се часом трудно вишукати. — Коли пр[иміром] яким кораблем приїхав.. добре щоб муж прислав єї сьвідоцтво що є фармером, горожанином Канади. — 6 Діти лиш до 14 року мають ту пільгу що мати коли з нею їдуг, по 14 році — мають умови дорослих людий.

7 Добре як сказано щоб муж прислав нотарияльне сьвідоцтво, що є легально осілим в Канаді, фармером або і горожанином.

8 Молода дівчина що сама проїжджає пр[иміром] до брата, до тети.. є задержана аж до хвилі коли власть переконає ся, що дійсно сей брат чи тета існує і там мешкає де вона каже, що місце де їде є місцем честним. Тоді не жадають від неї більше як 25 дол[арів]. — Добре щоб була в товаристві жінок:

9 білет на дорогу мусить бути куплений від місця звідки їде (з Галичини) аж до Канади. Задля недодержаня сеї умови много людий завертають. Як хто з Канади присилає білет най пришло не на саме море, а на цілу їзду.

10 Коли хто в порті Европейским (пр[иміром] Antwerpen (Anvers³⁸)) задержаний — для якої небуть причини — повинен від Товариства корабельного зажадати сьвідоцтва що приїхав на такий то корабель і для такої то причини мусів ждати, без такого сьвідоцтва може бути не допущений — радше буде недопущений.

11. Порадно³⁹ не брати много річий — часто гинуть по дорозі.

12. Пашпорт мусить бути візований через англійського Консуля.

13. Дуже придасться кождому сьвідоцтво моральности по англійски:

n[a] p[rz]ykład]: I have known the bearer... N. N... for a long time as he is my parishioner and I testify that .. N..N. is a respectable person.

N. N:

Pastor

Parish of (парохія):⁴⁰

³⁸ Anvers — французька назва Антверпена.

³⁹ Порада.

⁴⁰ Я знав пред'явника... Н. Н... тривалий час, оскільки він мій парафіянин, і я свідчу, що Н. Н. респектабельний чоловік. Н. Н.: священик, така-то парафія (англ.).

В тих днях їду до Торонта а відтак до Спол[учених] Держав:
Залучаю картку для Еп[иско]па Боцяна. Прошу прийняти вирази най-
висшого поважання всім ОО. Крилошанам сердечний привіт

+Андрей М

Рівночасно посилаю на руки о. Пясецького⁴¹ 3. чеки і 2.⁴² дрефти всі
а 50 дол[арів] для Се[стер] Василиянок на сироти. Як би не дійшло най-
сейчас напише.

Я прийняв фундацію на 2. Служби Божі співані в церкві сьв. Юра. —
одна в день сьв. Михайла (починаючи від 1922 року), друга в день сьв.
Евдокії за них живих т[о] з[начить] за Михайла і Евдокію Романюк —
супругів мешкаючих в Chirman Al[ber]ta Canada — на се маю 200 ка-
над[ських] долярів. Що з ними зробити^{43?}

Прошу Михайла Романюка урядово повідомити о уконституваню
Бого[служебної] фундації⁴⁴.

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк.12-12 зв., оригінал, рукопис.

12

[Кінець лотого 1922⁴⁵, Нью-Йорк]

[На бланку з надруком: 51 RIVERSIDE DRIVE]:

В[исоко] Преподобний о[тче] Митрате!

Посилаю підписане повновластие для о. Пралата Войнар[овського]⁴⁶.
Посилаю на руки о. Пралата, щоб пригадати що без позволення Сьв[ятого]
Престола не маю права нічого з дібр Митрополії продавати — боюсь
тому що наколи о се позволене не просили ми, даю повновласть на річ
до якої сам власти не маю. Може положене є таке що се позволене
дістанемо, але лиш в крайности о нього старати ся випадає. Може бути
що і за пізно прийде сей акт, бо дорога до Америки взяла місяць —

⁴¹ **Пясецький Олексій** (1871–1937) — греко-католицький священик у м. Го-
родок на Львівщині (1902–1918), опікун сиріт і вдів.

⁴² Цифри «3.» і «2.» надписано над рядком.

⁴³ Абзац дописано на початку листа.

⁴⁴ Дописано на полі ліворуч.

⁴⁵ Датуємо за змістом.

⁴⁶ **Войнаровський-Столобут Тит Євген** (1856–1938) — греко-католицький свя-
щеник, митрат, кустос львівської греко-католицької Капітули, д-р економіки
Української господарської академії в Подєбрадах, відомий економічний діяч
Галичини, довголітній адміністратор митрополичих дібр.

16 січня лист писаний дійшов до мене 18 лютого — старане ся о легалізацію взяло кілька днів — а подорож назад знова змістилася. Але щож робити. Я тут в руху і в праці, бо мені удасть ся щось більшого осягнути. Єще не знаю але маю найліпшу надію — на стільки що так рідкі приходять відомости зі старого Краю. Не знаю нічого що там діе ся! Ту розуміє ся само собою до політичних справ не мішаю ся, бо вони мені пошкодили б в збиранню складок на сироти, газети мене мимо сего атакують — а може з того вийшла сплетня про атентат, про яку я доперва днесь довідую ся. В тих днях доперва їду на захід, се з[начить] до Pitsburg, Cleveland, Chicago, — а думаю до 3 тижнів мушу виїхати до Бразилії. Я так вже стужив ся за домом і працею дома що рад би хоч нині вертати. Чи з моєї праці буде ту який поважнійший успіх доси єще нічого певного не можу сказати. — Се справа незвичайно трудна і праця дуже докучлива. Маю надію однак що Бог вислухає молитви сирит і законниць і дасть мені тільки зібрати, щоб щось зробити поважнійшого: н[ап]р[иклад] побудувати сиротинець. — Люди в Галичині думають що тут в Америці так легко о гроші — Є то правда, много мільардерів — але дістати ся до них! — а зібрати гроші поміж убожшими шалено трудна річ хоч би вже для співзаводництва соток і тисячів людей що для сей ціли тут приїжджають. Сей рік крім того дуже злий, безробіте — брак кредиту — трудність продажи продуктів — страйки — все те робить що сего року 10 разів труднійш як пр[иміром] 2 роки тому назад — до того поміж нашими людьми збирають на державну позичку. — То буде вже тепер виджу найбільшою трудностю мою, що претенсії будуть сто раз більші чим результат моєї праці. — До того я не можу збирати лиш на ціли милосерні гуманітарні — то ж пр[иміром] не на монастирі, не на музей, не на школи. Можу на убогих, хорих, на сироти — а ту мені пишуть що а conto⁴⁷ моїх складок пр[иміром] у Словіті церков направляють. Сердечно дякую о. Митратови за Вашу працю — і за всі труди і клопоти!

Прошу прийняти вирази поважання а залучений лист передати о. Пр[елату] Войнаровському, всім оо. Канонікам поклін і привіт — всім оо. Сотрудникам і всім в загалі. — Працайте дуже прошу о молитви.

+Ан[дрей]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 13-13 зв., оригінал, рукопис

⁴⁷ A conto (італ.) — тут: із коштів, які я зібрав.

20-28 березня 1922, пароплав «Southern Cross» по дорозі з Нью-Йорку до Ріо де Жанейро

[На аркуші для листів з емблемою пароплавної лінії: «Munson Steamship Line»]:

20/3 [1]922 з корабля
Southern Cross — по дорозі
з New York'y do Rio di Janeiro —

Всесвітліший Отче Митрате!

Їду до Бразилії ві второк — від завтра за тиждень буду в Rio di Janeiro — там лишу ся думаю до 3 місяців а звідтам верну еше до Сполучених Держав — щоб закінчити колекти⁴⁸ — які добре зачали ся. — Пересилаю о. Митратови грамоти на Каноніків — (о що просили через мого брата О. Климентія) — та письмо пастирське для народа — Еше не написане але маю еше час се зробити на морю — В Сполучених Державах пішло мені не зле — але не дуже добре — то страшна праця збирати гроші ніколи не бувби піднявби ся такої праці — як бувби я предвидів⁴⁹. — До неможливости прикра тяжка і трудна — а хотівби майже сказати безуспішна! — Але шож робити — Надіюсь що не була цілком безуспішна! — Тому нове житте отвирає ся передо мною — місийне жите!

І тішу ся на сю працю — Коби Бог дав щось для Церкви зробити. — Слїдуюча сторона до листу еше належить. Прошу з нього зробити що о. Пралатови видасть ся ліпшим.

22/3 [1]922 За два дни переїжджаємо рівник⁵⁰ — тепло але умірковано через вітрець моря. — Корабель добрий, побудований в часі війни на перевіз війська — містив 3000 жовнів — тепер нас є около 50 пасажерів 1⁰¹ кляси, їдження слабе, — але зрештою вигоди повні.

24/3 [1]922 Днесь ми на рівнику, горячо але не над міру — погода чудова! 28/3 [1]922 Доїжджаємо до порту Ріо де Жанейро — Лист висилаю —

Всім желаня Христос Воскресе

О. Митратови поклони і подяку

+Андрей
Митр[ополит]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 14-14 зв., оригінал, рукопис.

⁴⁸ Колекта — збирання пожертв на добродійні цілі.

⁴⁹ Предвидіти — передбачити.

⁵⁰ Рівник — екватор.

[Початок квітня 1922]⁵¹, Прудентополіс, штат Парана (Бразилія)

В[исоко] Преподобний Отче Митрате!

Посилаю номінації для оо. Алексевича⁵², Малицького⁵³ і Томовича⁵⁴ — боюся що один з двох посьлідних а передовсім може о. Малицький не схоче прийняти канони — На той случай посилаю грамоту для о. Ковальського⁵⁵, який бувби не злим — Прошу о відомість що сталося Prudentopolis Parana

Сердечні поздоровлення —

+Ан[дрей]

Р. S. Доходять мене вістки, що поміж нашими людьми ширить ся якась пропаганда людей, що не так учать як учить сьвята католицька церква. Учать, що не всі люди вмруть — що не буде суду, що нема вічної кари і таке подібне. Перестерігаю брата не слухайте тих розличних ученій не згідних з Божою наукою, яку отці передали від самих апостолів. Тут в Америці є люди що тисячі видають на таку пропаганду, а їх ціль не правда а лиш те одно, щоб наш нарід відірвати від Бога і Сьвятої Церкви. Нема дорогі брата більшої певности і повнійшої

⁵¹ Датуємо за змістом попереднього листа.

⁵² **Алексевич Іван** — білоруський католицький священник, з рук якого Митрополит Андрей прийняв Причастя в Курську 1914 р.

⁵³ **Малицький Єронім** (1865–1925) — церковний діяч, ігумен василіянських монастирів у Кристинополі й Крехові. Від 1920 р. — на Закарпатті, де здійснив реформу василіянських монастирів, від 1923 р. — ігумен Ужгородського монастиря.

⁵⁴ **Томович Василь** (1867–1941) — греко-католицький священник-вдвіець Львівської архієпархії. Богословську освіту здобув у семінарії у Львові, свячення прийняв у 1894 р. У 1894–1895 рр. — сотрудник у с. Підмихайля біля Калуша, у 1895–1897 рр. — адміністратор у церкві св. Петра і Павла у Львові. У 1897–1922 рр. — душпастир на Тернопільщині у селах Мозолівка, Новосілка-Кут (1916–1918), Вербів (1922–1924), Зарваниця (1922–1924). У 1906–1922 рр. — декан Зарваницького деканату. У 1922 р. іменований крилошанином львівської Капітули та членом митрополичої Консисторії. У 1927–1929 рр. — адміністратор архікатедрального собору св. Юра та декан Львова.

⁵⁵ Очевидно, йдеться про о. **Олександра Ковальського** (1885 – ?), який у 1922–1944 рр. був членом львівської митрополичої Консисторії. Заарештований НКВС і вивезений у 1945 р. Подальша доля невідома.

правди як Богом обявлена наука якої учить сьвята Церков. Нема для народа більшої сили, нема для одиниці більшого щастя як належати до сьв. Церкви. — Стережіть віри як ока в голові — не дайте єї собі вирвати.

*Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 15-15 зв.; адресовано:
«Right Reverend Monsignor Alex. Baczyński Vicar general
Apostolic protonotar etc. St. Georges place № 5. Lemberg
Lwów East Galicia Europe». Зворотня адреса [конверт
з надруком]: «RUTHENIAN CATHOLIC CATHEDRAL
CHURCH 815 North Franklin Street Philadelphia, Pa.»,
оригінал, рукопис.*

15

10 вересня 1922, Філадельфія, штат Пенсільванія (США)

[На бланку з надруком «Andrew Sheptytsky Archbishop of Lemberg»]:

Σ[τη]ν Ειρήνη⁵⁶

Philadelphia Pa
815 N. Franklin Str.
10.9.[19]22

Високо Преподобний О[тче] Митрате!

Лист О[тця] Пралата писаний д[ня] 3/4. до Prudent[opolis] я доперва в сих днях тут дістав. Відіслано мені його. Справи давні і давно залагоджені. Я післав номінації (по 4. на случай не прийнятя) та з газет польских довідую ся що була якась опозиція — супону⁵⁷ що газети пересаджують⁵⁸, але для пояснення справи констатую що о. Пралатови я їх післав з тим щоб *servatis de jure servandis*⁵⁹ їх проголосили зн[ачить] і по забагненю ради Капітули. Я тут (ані в Бразил[іи]) нічого про те не дістав — з Галичини і не знаю що було чи є на річи. Прошу о відомість може вже до Риму, бо до місяця їду до Риму. Прошу також з Американских ані сьвящеників ані питомців нікого не принимати. Бо звичайно подаються люди які хочуть тим способом оминути закон — *in praudem legis*⁶⁰ — і яких ми не досить знаємо. — Зрештою що до рукоположення то числю на те що нікто не буде рукопол[оженим] за яким одноголосно не освідчить ся Комісія Семинаря і Ректорат. Тут виджу яку то страшну шкоду може зробити злий сьв[ященик].

⁵⁶ Σ[τη]ν Ειρήνη (грец.) — В мирі.

⁵⁷ Супонувати — припускати, гадати.

⁵⁸ Пересаджувати — перебільшувати.

⁵⁹ *Servatis de jure servandis* (лат.) — Норми права.

⁶⁰ *In praudem legis* (лат.) — Проти закону.

Я тут затримуюся лиш тільки кілька конечно потреба кілька візит епископам. Колекти слабо мені ідуть — за трудна то річ — а так невдячна.

З відси їду італійским кораблем до Неаполю. — Як довго прийде побути в Римі не знаю — але не хотівби я довго. Прошу прийняти вирази щирого поважання з просьбою о молитви.

+Андрей М[итрополит]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 16-17, оригінал, рукопис.

16

19 жовтня 1922⁶¹ Чикаго

Σ[τη]ν Ειρήνη

Chicago Ill[inois]

д. 19/X [1]9[22]

В[исоко] Преподобний Отче Пралате!

Тут доперва віддано мені один лист о. Пралата писаний ще тамтого року. — забули мені його відіслати, або чекали на мій приїзд який вічно відкладав ся. Я недавно до о. Митрата писав — від того часу перебув я тяжку і небезпечну хворобу, був 2 тиждні в шпитали⁶², тепер я реконвалесцент, досить еще ослаблений, але досить сильний щоб опустити Америку менше більше в тим самим часі як зразу наміряв т. є. около 15 листопада. Їду до Р[има] не як зразу думав на Неаполь а на Відень. Если маєте можливість то там перешліть мені як найдокладніші інф[ормації], яких мені буде потреба. Як довго прийде ся мені побути в Р[имі] трудно предвидіти там доперва обставини покажуть. Тим часом прошу о. Митрата в моім імени іменувати о. Костельника⁶³ совітником Ль[вівської] Кон[систерії]. Я шукаю Служби Божі, але так трудно тепер їх дістати, що дуже мало наоджу. — Під тим зглядом і під многими іншими положенє Колектанта тут дуже прикре і трудне. Не дай Боже підняти ся

⁶¹ Останні дві цифри року в даті проставлено нечітко, уточнено за змістом.

⁶² Увечері 5 жовтня 1922 р. в плебанії церкви св. Миколая в митрополита піднялась висока температура. Його лихоманило — давалась взнаки стара рана на правій нозі. Два тижні він провів у лікарні «Alexian Brothers». Через загрозу гангрени лікарі навіть хотіли ампутувати ногу. Мав проблеми ще й з рукою.

⁶³ **Костельник Гавриїл** (1886–1948) — греко-католицький священник, письменник, публіцист, філософ-богослов, катехит середніх шкіл і викладач (1920–1928) греко-католицької Духовної Семінарії у Львові. Після другої більшовицької окупації Львова — голова ініціативного комітету для підпорядкування української католицької церкви в Галичині московському патріархату, один з діячів псевдособору у Львові (1946).

другий раз того чого я підняв ся. Тому я і рад що вже вертаю. Пересилаю о. Митратови і всім оо. Канонікам і Сувітникам шцйрий привіт. Прошу о молитви. До побаченя

[Андрей]

Бач. 233 / од. зб. 33. — Арк. 18, оригінал, рукопис.

17

13 листопада 1922, Монреаль (Канада)

[На бланку з надруком: ARCHEVÊCHÉ DE MONTRÉAL]:

Montréal, 13 novembre 1922

In расé⁶⁴

В[исоко] Преподобний о[тче] Митрате!

Завтра сідаю на корабель в Quebec'у — корабель France⁶⁵ — може сей лист зі мною буде переїжджати море! З Риму знова напишу. — Тимчасом хочу обговорити справу протесту оо. Крилошан. Я про се з боку довідався від сьвящеників, які тут до ріжних сьвящ[еників] писали, — листу жадного ані від о. Пралата ані від жадного з оо. Каноніків я не дістав; тому може не маю досить відомостей, щоб щонебудь сказати. Гадаю що се рід рекурсу або відклику до Риму; в таким случаю гадаю що О. Митрат акт відіслав до Конгрегації про Ecclesiae Orientalis⁶⁶. Если сего доси не зробили (чекаючи може пр[иміром] на мене, або на мій приїзд до Риму) то тепер гадаючи прошу акт до Конгрегації відіслати — а я у Римі — коли мені його дадуть відповім. Не знаю чи О. Митрат дістали мої листи писані з Chicago, — много їх відай по дорозі гине, в Chicago я був цілий місяць але не подобрій воли а з мусу, перебув тяжку хоробу — лікарі думали що вмру — та я однак вийшов: — відай Бог хоче мене еше якийсь час тримати на сїм бридким сьвітї. — В Кан[аді] приготовують (правительство) велику пропаганду щоб 20000 тисяч родин з Галичини стягнути до Канади. Прошу сю справу на сессию взяти — не знати чи проти того не ділати. Правительство[ство] взяло собі за агентів найгірші елементи, чим очевидно підтримує протівників церкви і дає їм перед емігрантами авторитет, якого не мають. В В.⁶⁷ буду очікувати

⁶⁴ In расé (італ.) — В мирі!

⁶⁵ Митрополит покинув Квебек у вівторок 14 листопада 1922 р. разом з канадським єпископом Микитою Будкою і монахом братом ЧСВВ на кораблі «Empress of Scotland».

⁶⁶ Pro Ecclesiae Orientalis (лат.) — Для Східних Церков.

⁶⁷ В. — мабуть, йдеться про Відень.

листів від о. Прелата — з відомостями яких мені потреба. Запрашаю до їзди зі мною о. Климентія має пашпорт і дуже много поможе в зредагованю писем яких много відай прийде мені предложити. Я се много разів такого писав. Неможливо тепер дістати стипендії — нема їх для чужинців — Кождий єпископ заховеє їх для своєї єпархії і для пересиланя до Риму. — Колекти мені в загалі дуже слабо пішли. І майже з порожними руками вертаю домів. — В Римі буду очевидно досить довго, їде зі мною Еп[иско]п Будка — як можливе прошу єго запросити на яку целебру⁶⁸ пр[иміром] на Йордан. Має власти усі — целебрувати сповідати і пр[оче]. — В Спол[учених] Державах дуже потреба єпископа — не знати чому тільки літ його не іменують. Тим часом прошу прийняти вирази високого поважаня і помолити ся за мене грішного. Маю надію що в коротці побачимо ся.

+Ан[дрей]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 19-19 зв., оригінал, рукопис.

18

8 лютого 1923, Рим

Σ[τη]ν Ειρήνη

Рим 8/II [1]923

Всесвітліший Отче Митрате:

Osservatore⁶⁹ принесло вчера номінацію о. Gennoch'o'го⁷⁰ візитатором Апостольським наших 3 єпархій. Виїзджає 18/II впрост до Галичини не на Варшаву як того бажало правительство польське. Уважаю се за ласку Престола Апостольського і за одиноку від літ вижидану нагоду всесторонно інформувати Рим. Запрашаю о. Gennoch'o'го до свого дому, але сам не зміню через те своїх проєктів — не вертаю тепер. Се для візитатора дає більшу свободу пізнати то що хоче і видіти то що схоче, се і більше довіре до Всеч[есного] о. Митрата і до цілої Капітули і Клиру. Ничого іншого не бажаю і нічого більше не бажаю як щоб візитатор міг всесторонно пізнати наші добрі і слабі сторони, і всіх Всеч[есних] оо. Крилошан як і всіх Всеч[есних] оо. Парохів і сотрудників і катехитів

⁶⁸ Целебра (з італ.) — Свято.

⁶⁹ Йдеться про щоденну релігійно-політичну газету «L'Osservatore Romano», яка виходить у Ватикані з 1861 р.

⁷⁰ **Дженноккі Джованні** (1860–1926) — італієць-місіонер, професор св. Письма в духовній семінарії в Равенні. Знавець східних мов. Член папських делегацій до Сирії і Константинополя. У 1920–1923 рр. — апостольський візитатор України.

і монахів, усіх прошу Візитатора прийняти гідно, як належить ся делегатови Зверхника Церкви і все щиро і з довірем йому сказати — і те о що буде питати і те що йому потреба знати. Як хто має що проти мене або як хто судить що де в чим ухибляю, або зле поступаю, або не сповняю своїх обовязків — дуже прошу ничим не вязатася і все щиро Візитаторови сказати. Даю слово єпископске що навіт коли я би і довідав ся про такий суд про мене або про говорене на мене або проти мене, я ніколи нікому за зле того не буду мати і ніколи се в нічим моєї зичливости зглядом нікого не змінить. Прошу дуже уступи сего письма оголосити для сьвящеників і оголошене відтак подати до відома Візитатора. Особлившим способом прошу о. Митрата з абсолютною щиростю все представити Візитаторови хочби і в мою некористь — і з довірем повним до Вашого В[исоко]преподобія числю на те і того надіюся, що В[исоко]-пр[еподобний] о. Митрат поможе Візитаторови все до дна пізнати і ничего перед Ним не будуть таїти навіт хоч би се мало вийти на мою шкоду зн[ачить] вплинути на некористний суд його про мене.

Я відповідаючи на лист о. Митрата зачав довгий лист але доси не міг скінчити. За кілька днів вишлю. Тимчасом прошу о. Митрата до о. Gennocchi'ого написати найліпше на руки о. Жана до Відня Wien I. Franciskaner-kloster, він письмо дасть візитаторови по дорозі. — Прошу не забувати що нас Кодекс не обовязує тому і нема потреби відновити номінації іспитователів. — Я однак відновлю ті номінації. Дякую за спис шамбелянів⁷¹ — довідаюся кілька коштують прелятур[ні]⁷² такси. Шамбеляна такса 150 лір. — Про інші справи також пишу. — Маю много роботи — буду мусів і курацію⁷³ зробити, в послідних часах я мусів не раз о кулі⁷⁴ ходити. — Спішу ся щобсьте мали як найскорше сю відомість. Прошу прийняти вирази найвисшого мого Поважання і за мене помолити ся. —

Відданий в Х[ристі] брат
+Андрей М[итрополит]

Лист витаючий Візитатора може ліпше не посилати інакше як до Францішканів, не до Жана. Скорше дійде.

*Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 20-20 зв., оригінал, рукопис;
(арк. 20а – 20а зв., маш., копія).*

⁷¹ Шамбелян — почесний титул, що надається сьвященикам при папському дворі.

⁷² Прелятура — церковна округа, яку очолює прелат.

⁷³ Курація (з лат.) — Лікування.

⁷⁴ Кулі — милиці.

8-9 травня 1923, Рим

Христос воскрес

Рим 8/V [1923]

В[исоко] Преподобний О[тче] Митрате!

На разі посилаю рішення в справі супр[ужжя]: та сам рад би приїхати але доси не можу виїхати бо о. G[ennoschi] еше не повернув — сидить в Вар[шаві]. Зачинаю завтра курацію виїжджаю до Неаполя. — Давно не мав я жадних відомостей про Гал[ичину] і Львів — не знаю як пішла візита коли і як закінчена. Я тут много напруцював ся, письм і миморіялів много еше нині відіслав: до Конг[регації] і до Секр[етаріату] Стану. Дуже перепрашаю що завчасу не рішив і не переслав презенти і номінації о які колись о. Пралат мені писали. Лист дійшов коли я був в Парижи. — Зайшла візита Кан[онічна] та я уже не писав номінацій тим паче не посилав, бо після прийнятого тепер у Римі звичаю стисло придержують ся сего що нас Кодекс не обовязує і що може обовязувати лиш по прийнятю всяких його постанов провінціональним Синодом — Пока Рим стоїт на принципі що не хоче приміняти Кодексу до нас. Чому ж нам у всім до нього примінати ся. 9/V Давно я не мав відомости від о. Митрата — вчера дістав лист від о. Климентія.

Сумно мені що не можу еше вертати, але Божа воля. — Кінчу бо маю еше много роботи. Прошу прийняти вирази найвисшого поважання.

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 21, оригінал, рукопис.

23 травня 1923, Неаполь — Позілліно (Італія).

в мирі

Неаполь —

Possilipo — 23/V [1923]

В[исоко] Преподобний отче Митрате!

Дістаю письмо В[исоко]П[реподобног]о о. Митрата про парохію Відень — Годжу ся в повні на предложеня тим більше радо що і сам хотів таке пропонувати. Най о. Горникевич⁷⁵ вибере ся на завідательство, але най виїде чим скорше — бо там і потреба по 1/2 року рішить ся —

⁷⁵ **Горникевич Мирон** (1886–1959) — церковний і громадський діяч. Український греко-католицький священник, прелат, довголітній парох церкви св. Варвари у Відні. З 1945 р. генеральний вікарій віденського архієпископа для українців в Австрії.

О. Жук⁷⁶ зрезигнував на мої руки, прошу до правительства Віденьського дати знати про резигнацію і назначеня завідательства — Я не міг дочекати ся в Р[имі] о. [Дженноккі] та зачав тут в термах Agniagno курац[і]ю болотнистих купілів — не приємні але відай хосенні — Рад би вже чим скорше вернути — в Римі мене затримують — Вже мені і сумно і тужно — але що ж робити — візи еше не маю — і мушу терпеливо ждати.

Мешкаю тут в монастирі братів — третого чина Францішк[анців] над самим морем лиш далеко треба до Купілів їздити. За лист з серця дякую — і доручаю ся св[ятим] молитвам; з високим поважаням

Зістаю відданим братом в Х[ристі]

+Ан[дрей]

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 22, оригінал, рукопис.

21

4 вересня 1925, Львів

[На бланку з відтиском печатки А. Шептицького]:

Ч. 28/Орд.

До Всесвітлішого і Високопреподобного
о. Мітрата Александра Бачиньского у Львові.

Митрополичий Ординаріят уповажнє і делегує Високопреподобного о. Вікарія⁷⁷ Генерального до еригованя⁷⁸ нових парохій.

Митрополичий Ординаріят уділяє сим Вашій Всесвітлости уповажнення до еригованя нових парохій або розділюваня і лученя⁷⁹ бенефіцій⁸⁰.

Від гр[еко] кат[олицького] Митрополичого Ординаріату
у Львові, дня 4. вересня 1925.

+А[ндрей]

*Бач. 233 / од. зб. 40 — Арк. 24, оригінал, машинопис,
підпис митрополита власноручний.*

⁷⁶ **Жук Йосиф** (1872–1934) — православний єпископ в Америці; спочатку греко-католицький священник, ректор греко-католицької семінарії у Львові; генеральний вікарій у Боснії; з 1924 р. — в Канаді, де перейшов на православ'є, з 1932 р. — перший єпископ Української православної церкви в Америці.

⁷⁷ Вікарій (в католицькій церкві) — помічник парафіяльного священника або єпископа. Генеральний вікарій — представник єпархіального єпископа в загальному управлінні.

⁷⁸ Еригування (з лат.) — Встановлення, заснування.

⁷⁹ Лученя — об'єднання.

⁸⁰ Бенефіція — майно чи прибутки католицького духовенства, пов'язані з церквою посадою.

10 жовтня 1925, Карлсбад

Карльсбад 10/IX [1]1925 р.

В[исоко] Преподобний Отче Митрате!

Я писав до Еп[ископа] Боцяна і просив його перевести елекцію⁸¹ з делегатами Капітули і Ректоратом. Застеріг собі лиш що прийняте мусить бути ухвалене всіми голосами, в случаю противнім прошу о задержане справи до мого повороту. Курац[і]ю в Кар[лсбаді] кінчу, їду до Lauran'у на яких 10 днів. По дорозі задержуюсь еще в Празі, Подербадах, де є господарска наша академія, у Відни вертаючи. Прошу о. Митрата всі листи до мене особисто адресовані (з Риму і від Нунція) передавати бр[атові] Йосифови щоб їх мені відіслав. О. Яцков[ський]⁸² тут від 10 днів або 15 робить курац[ію] бальнел[огічну.] Тамто здибуємо ся. О. Коваль[ський] поїхав до Viareggio⁸³ і до Риму. Погода прегарна, упали⁸⁴. Курація моя хоч прикра і нудна добре пішла. Маю надію що В[исоко] Пр[еподобний] Митрат здорові і во всім добре тримають ся.

Прошу прийняти вискази мого найвисшого поважання і памятати в своїх молитвах за відданого брата в Х[ристі].

+Андрей М[итрополит].

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк.25-25 зв., оригінал, рукопис.

8 листопада 1925, Карлсбад

Карльсбад 8/XI [1]1925 р.

В[исоко] Преподобний Отче Митрате!

Дуже мені прикро що доперва під кінець мого тут побуга відзиваю ся до о. Митрата, але курація тут се майже рівняє ся хоробі і не встидно до сего признати ся що в часі курації чоловік до нічого не спосібний. Дуже дякую за переслання актів: а зачинаючи від початку дякую за телеграму

⁸¹ Елекція (з лат.) — Вибір.

⁸² Очевидно, йдеться про о. **Яцковського Михайла Романа** (1864–1932), члена митрополичої Консисторії у 1902–1932 рр.

⁸³ Viareggio (англ.) — Віареджо — місто та муніципалітет у північній Тоскані в Італії на березі Тірренського моря.

⁸⁴ Упал (з пол.) — Спека.

до Берліна до сина⁸⁵, очікував він тоді поштовий з 2 знакомими на двірці і милу годину я з ними перебув. — Посилаю через о. Войнар[овського]: то що з комітету пол[ьського] єпископату переслали. Усі суперечности з прав[ославними] що відносяться до конкордату⁸⁶ треба там комісію — єпископів посилати, на руки канцелярії єпис[копської] буде їх еще много тих трудностей, але якось гадаю з часом уложиться якийсь *modus procedendi*⁸⁷ згідний з конкордатом. Дуже прошу о. Митрата після залученого письма П-ну Йосифови⁸⁸ віддати усі справи що відносять ся до Семінаря — най приготує і статут факультету богословського — Я відай рішу ся поїхати до Риму, раз що лікар приказує «*Nach kur*»⁸⁹ значить 2 тижневий відпочинок по курації Карльсбаду відбути десь на полудни в Італ[іи], радить *lago di Garda*⁹⁰ місцевість Gardone, друге видає ся що не можна відмовити поїхати до Франції до Парижа де запрошують а трудно не бути в Римі а бути в Парижі; в кінці з Риму доносять що там мене очікують очевидно відомости дневників що немов я зістаю кардиналом чисті сплетні, щоб мені докучити, але вони усе такі трудність справляють, ліпше булоби не їхати, в ті[й] трудности я так собі порадив що до Риму до *Maestro di camera*⁹¹ я пишу (так бодай укладаю собі) лист що лиш на 5 днів можу до Р[иму] прибути щоб придбати відпуст ювілею і на ті дні прошу о авдіенцію, бо нікому не можу робити встид, з кулями не можу виходити на всі поверхи, з Риму я поїхавби до Парижа а відтак до дому де приїхавби перед кінцем грудня. Прикро мені що так довго я поза домом, але надію ся що се вже послідний раз. Курація пішла мені не зле, але час був і є дуже немилий: дощі, зимно, мраки, дими. Ма[в] я тут 2 рази гостей з Риму і Праги і так щасливо перебув тих прикрих 4 тижнів.

Прошу прийняти вирази найвисшої пошани і молити ся за мене.

+Андрей М

⁸⁵ Очевидно, йдеться про сина о. Бачинського — **Юліана Бачинського** (1870–1940) — відомого українського політичного і громадського діяча, публіциста, дипломата, автора праці «*Ukraina ingredienta*» (1895).

⁸⁶ Конкордат (з лат.) — Угода між папою римським і урядом певної держави щодо діяльності католицької церкви у цій країні.

⁸⁷ *Modus procedendi* (лат.) — Спосіб дій. Вираз, що вживається в дипломатичній практиці щодо узгодженості зацікавленими сторонами процедури виконання договірних зобов'язань або здійснення певних дій.

⁸⁸ Можливо, йдеться про о. **Йосифа Сліпого** (1892–1984). Від 1922 р. — професор догматики греко-католицької Львівської Духовної Семінарії, а з 1926 р. її ректор.

⁸⁹ *Nach kur* (нім.) — Після лікування, тобто реабілітація після хвороби.

⁹⁰ *Lago di Garda* (італ.) — Озеро Гарда.

⁹¹ *Maestro di camera* (італ.) — Титул головного шамбеляна Ватикану.

Справа занадто свіжа, не можна її перед питомцями роздмухувати⁹².

Еп[иско]пові Боцянови прошу пригадати причини для яких о. Горчинський не міг би бути віцеректором а тим менше духов[ником]⁹³.

*Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 26-26 зв., штампель:
KARLOVY VARY 9.XI.25. KARLSBAD; адресовано:
«Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Alexandro de
Baczyński Praelato Protonotario apostolico Vicario
generali Polska Lwów Sw. Jur. 5.», оригінал, рукопис.*

24

18 серпня 1926, Карлсбад

[На бланку з надруком:

GRAND — HOTEL

KARLSBAD 18/8 1926

BRÜDER HANIKA

TELEGRAMM — ADRESSE:

HANIKAHOTEL KARLSBAD

TELEPHON: HOTEL 899

RESTAURANT 746]

В[исоко] Преподобний Отче Митрате!

Приїхали ми тут тому тиждень затримуючи ся по дорозі в Мункачеві, Ужгороді, Оломунці і Відню. Я дуже рад що відвидів⁹⁴ Єпископа Гебея⁹⁵ і Ар[хи]єп[иско]па Пречана⁹⁶. Дуже щиро і сердечно приймали. У Відни я приготував все до вивезення і перевезення через границі всего що перед війною там було вивезене. Тут замешкав я в готелю — дуже добре маю Каплицю дома — готель дуже добрий навіть супокійний. Курація займає много часу, але добра. Маю надію що о. Митрат добре відпочивають в Миколаєві і що мають погоду, тут погода не зла а часом падає дощ, але все коротко — буває і горячо але також не довго. О. Ковальски[й] звідси вибираєся до Риму і над море я тут хочу вибути 6 тижнів і потому може прямо до дома вернути. — Не знаю еше докладно. Найбільше

⁹² Дописано на полі ліворуч.

⁹³ Речення дописане на полі ліворуч.

⁹⁴ Тобто, відвідав.

⁹⁵ **Гебей Петро** (1864–1931) — католицький церковний діяч на Закарпатті, з 1912 р. — професор греко-католицької Духовної Семінарії в Ужгороді, у 1924–1931 рр. — єпископ мукачівсько-греко-католицької єпархії. Автор статей на церковні теми, праць про цивільний закон, про подружжя.

⁹⁶ **Пречан Леопольд** (1869–1947) — архієпископ римо-католицької церкви.

журю ся тими фелонами о які просить о. Томович; трудности без кінця. Прошу прийняти вискази мого найвисшого поважання – і памятати на мене в своїх молитвах.

+Андрей.

Бач. 233 / од. зб. 40. — Арк. 23-23 зв., оригінал, рукопис.

Додатки

1

5 липня 1921, Антверпен

Священикам і вірним єпархії Божого мира і Божої благодати⁹⁷. —

Вийжджаючи до Америки хочу з Вами Дорогі во Христі Отці і брата розпрощати ся! Таке прощане наводить на гадку годину смерти, бо і не знати чи дасть мені Бог повернути з сеї далекої подорожи. Жаль мені покидати може на кілька місяців еше стерплю, але я пересвідчений що ліпше служу справі святої Церкви і більше можу зділати для духовно[го] добра вашого тою подорожою, чим я міг би дома ділати. Лиш згляд на се добро повіреної мені часті Христового стада віра спонукує мене до сеї далекої і утяжливой подорожи. — Най Бог стереже вас від всякого зла. В молитві надії на Боже милосерде шукайте сили перебути тяжкі досьвіди, які Бог зіслав нам. Вірністю Його святому Законови, вірністю святым переданям наших батьків — вірністю для св[ятої] Католицкої церкви. Заслужім на Божу благодать на Його милосерде. — Народи є сильні вірою — лиш на основах Богом даних можемо побудувати нашу будучину. Бог досьвідчає тих яких любить. Крести є знаком Божої благодати. Бог упокорив, покликав нас щоб приготувити до сповнення великої задачи, яку нам дав — тою задач[е]ю апостольська праця для братів наших, що находять ся в гіршому положеню чим ми, бо не знають Христової правдивої церкви, що є могутним жерелом сили для одиниць але і народів. Свято зберігаймо святі закони християнської родини. Родина є будучиною народа, школою святости і всіх християнских чеснот. Від родини зачнім працю над поправою цілого життя. Та праця над поправою покаяння потрібна нам всім бо хтож без гріха? Навернім ся всі до Бога перепрашаймо його за всі гріхи невірности наші — а все могуча рука його двигне нас. Навернім ся до Нього і Він наверне ся до нас, приверне нам свою благодать!

Пишу се майже в хвилі виїзду. Молитвою, серцем, гадкою я з Вами. Хотів би я душею ставати над кожною бідою, нещастям і терпіням. При

⁹⁷ Підкреслено червоним олівцем.

хорих і умираючих, в тюрмах і в'язницях, при ~~зауважених безвинно~~⁹⁸ терплячих, над долею кожного, кожної з вас я рад би ставати молитвою, серцем та сльозами випрашати милосердя, пільги, сили, вірності. А можу лиш зда- лека молитвою гадкою легіти понад села і міста понад лани і поля зро- шені кров'ю молодою упавших в боях, поля засіяні крестами і гробами — і просити о життя — життя християнське, життя будучих поколінь. —

Най Бог Вас благословить, З далекої чужини мій привіт сердечний — Пращайте зістаньте з Богом... Не дайте ся звести з правої дороги, не слу- хайте ложних пророків. Тримайте ся діти отців своїх — духовних, не за- недбуйте церкви, молитви — тримайте ся сьвятої своєї Матери Пречистої і Пресьвятої Діви. Она Матерь руської країни, она [є] нашою матерю. Вона нашою надією, помічю, радістю, силою, життям.

Писано в Атнверпії
перед відїздом до Америки
д. 5/7 [1]921⁹⁹

+А[ндрей]
М[итрополит]

Бач. 233 / од. зб. 44. — Арк. 1-2зв., уметпель: ANTWERPEN. 5-VII.1921 ANVERS; адресовано: «Léopol (Galicie orientale) place St. Georges 5. À Monseigneur Alex de Baczyńskij protonotaire ad iustis Vicaire general etc.», оригінал, рукопис.

2

21 березня 1922, на кораблі між Нью-Йорком і Бразилією.
[На бланку з надруком: MUNSON STEAMSHIP LINE]

На кораблі між Нью[о]рком а Бразилією.
д. 21/3 [1]922.

Мої дорогі братя!

Вже другий рік я в Великодні сьвята поза границями єпархії. З тугою звертаю ся гадкою і серцем до Вас пересилаючи Вам сього дня сьвя- точні желаня і щирий привіт з чужини. Прошу Бога, щоб той сьвітлий празник воскресення був для Вас, для нас всіх правдивим сьвятом — завдатком ліпшої долі дочасної та воскресеня у вічне життя — Дорогу показує нам сьвята Церковна дорога покаяня, посту — це дорога терпіня і Креста, це дорога злуки з Ісусом Христом у сьвятому причаство. — Нехай

⁹⁸ Так в оригіналі.

⁹⁹ В кінці листа помітки: 1) «Лист звернути О. Мітратові Б[ачинському]»; 2) чер- воним олівцем: «14. VII 1921 [підпис нерозбірливий]».

же і мої желаня вскажуть Вам цю саму дорогу. — Бог дає і всім нам разом — цілому народові і кожному з окрема — кожній родині і кожді[й] одиниці час терпіння і креста. — Більше чим коли небудь [доси] більше чим людські сили, без Божої благодати могли би перенести — приходять нам терпіти в тих сумних злиднях які переживаємо. Не забуваймо, що крест по християнські пренесений, з підданням Божої волі — стає ся жерелом Божого благословенства. З креста спливає на людий благодать спасеня. Через терпіння доходять люди до добра. — Тому не опускайте рук не тратьте надії на Бога. Він упокрив нас, Він і двигне, Він досьвідчав — він нагородить. Мені незвичайно прикро, що я так довго поза домом; але щож робити. Не для своєї вигоди чи приємности я так довго сиджу за границею, а радше не сиджу а їжджу бо від хвилі виїзду зі Львова я в безнастаній праці і руху. Як знаєте я був брав ся в чужі краї щоб поміж чужиньцями зібрати гроші на наші сироти, якіх тисячі лишили ся без опіки, без даху над головою. Але збирати складки поміж чужинцями се праця так прикра, так тяжка і трудна — а сполучена з тількима неприємностями, часом упокореннями, так часто безуспішна — що якби я був предвидів всі ті труднощі я не бувби піднімав ся тої подорожи. До праці збираня складок прилучила ся і друга. Конгрегація для восточних церквей поручила мені відвидження наших кольоніи в Бразиліи і Аргентині, а поручила сю працю з таким натиском, з такою усильністю що мимо великого труду який мені ся подорож і ся місія накладала, я не сьмів усунути ся. Обавляючи ся що може ліпше булоб відклонити ся, та скорше до дому вернути — я урядово засягнув ради Всесв:[ятої] Капітули Мит[рополичої] у Львові. Одногосно радили оо. Каноніки поїхати і сповнити поручену Конгрегацією Римською працю. І так я в дорозі до Бразиліи. Просіть Бога щоб ся подорож моя принесла сьвятій церкви і укр[аїнському] народові хосен. З Ньюорку банк перешле гроші зібрані в наших церквах на старокраєві сироти. На поручене о. Адміністратора зроблено по церквах зборки, яка принесла около 2500 дол[арів]. Гроші ті розділив я поміж захисти — заховуючи їх часть на будову нового захисту. Волівби я так кораблем плисти до Європи щоб вернути до щоденних праць і обовязків і ділити долю і недолу з Вами братя. Потішає мене гадка що така се воля Божа і що я підняв ся сеї праці з любови ближного. Тимчасом прощайте. По закінченню візити бразилійских і аргентинских кожної знова напишу — а тепер обіщю Вам що [буду] за Вас молити ся і о те саме Вас прошу. Благодать Ісуса Христа най буде з Вами.

+ Андрей Мит[рополит]

Бач. 233 / од. зб. 44. — Арк. 3-4зв., оригінал, рукопис.